

ઈશ્વર, પોતે તેણે સર્જેલ સર્જનો જેવો નથી

જે રીતે ઈસ્લામ ઈશ્વરના દિવ્ય ગુણોને તેનાં સર્જનો (વ્યક્તિઓ કે વસ્તુઓ)માં આરોપણ કરવાની મનાઈ કરે છે, તે જ રીતે માનવીય વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓને ઈશ્વર સાથે જોડવાની વાતને રદ કરે છે. ઉદાહરણાર્થ, કેટલાક ધર્મો દાવો કરે છે કે બધું બનાવ્યા પછી 'ઈશ્વરે સાતમા દિવસે આરામ કર્યો'. અલ્લાહને આરામની આવશ્યકતા નથી. આવું માનવું એ ખરેખર ઈશ્વર અપૂર્ણ છે તેવું માનવા બરાબર છે. ઈસ્લામ સર્જનોની અપૂર્ણતા અને ઈશ્વરની પૂર્ણતા બાબતે સ્પષ્ટ ભેદ દર્શાવે છે. સૃષ્ટિની કોઈપણ વસ્તુ કે પ્રાણીની સાથે જોડવામાં આવતી તમામ અપૂર્ણતાઓથી તે

તદન પર છે.

“અમે આકાશો અને ધરતીને અને તેમના વચ્ચેની તમામ વસ્તુઓને છ દિવસમાં પેદા કર્યા અને અમને સદેજ પણ થાક ન લાગ્યો.”
(કુર્આન, ૫૦:૩૮)

કેટલાક ધર્મો માને છે કે ઈશ્વર માનવીય રૂપ ધારણ કરે છે અને તે એકી સાથે પૂર્ણ માનવ પણ હોય છે અને પૂર્ણ ઈશ્વર પણ. પરંતુ આપણે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ઈશ્વર સંપૂર્ણ અને સર્વ-ગુણ સંપન્ન છે, જેમકે તે સર્વજ્ઞાની છે, સર્વશક્તિમાન છે તથા શાશ્વત અને અનંત છે;

જ્યારે કે માનવી અપૂર્ણ ગુણો ધરાવે છે. માનવીનું જ્ઞાન સીમિત છે, તેની શક્તિ મર્યાદિત છે અને તે મૃત્યુ પામનાર છે.

મુસ્લિમો આ પ્રકારની અતાર્કિક કલ્પના અને વિભાવનાથી સુરક્ષિત છે (કે ઈશ્વર માનવરૂપ અથવા તેનાં સર્જનોમાંથી કોઈનું રૂપ ધારણ કરે છે), કેમકે ઈસ્લામમાં ઈશ્વર અંગે સ્પષ્ટ, સરળ, સર્વગ્રાહી અને શુદ્ધ ધારણા છે.

કોઈની મધ્યસ્થી વિના, ઈશ્વરની સીધી ઉપાસના કરવામાં આવે છે

એવી કોઈ વસ્તુ નથી જે માનવીને ઈશ્વરને સીધેસીધા પોકારવાથી કે પ્રાર્થનાથી તથા તેની મદદ અને ક્ષમાયાચનાથી રોકી શકે.

ઈશ્વર એ સૌનું સાંભળે છે જે તેની સ્તુતિ કરે અને તેને પોકારે. ઈસ્લામમાં કોઈ

‘મધ્યસ્થી’ નથી; દરેક વ્યક્તિ ઈશ્વર સુધી સીધો પહોંચી શકે છે, કોઈ વિઘ્ન વિના.

મુસ્લિમોએ ઈશ્વર સાથે સીધો અને પ્રત્યક્ષ સંબંધ જોડવો જોઈએ. ઈશ્વરની અપ્રત્યક્ષ કે મધ્યસ્થી સાથે (જેમકે મૂર્તિ, ચિત્ર, પ્રતિમા કે પ્રતીક અથવા અન્ય કોઈ મધ્યસ્થીની મારફતે)

“જાણી લો : વિશુદ્ધ

ધર્મ અલ્લાહ (ઈશ્વર) માટે જ છે. રહ્યા તે લોકો જેમણે તેનાથી દટીને બીજા સમર્થકો અને સંરક્ષક બનાવી લીધા છે (કહે છે :) ‘અમે તો તેમની ઉપાસના એટલા માટે કરીએ છીએ કે તેઓ અમને ઈશ્વરનું સામીપ્ય પ્રાપ્ત કરાવી દે’... નિશ્ચિત રૂપે ઈશ્વર એને માર્ગ દેખાડતો નથી જે જૂઠો અને મોટો અક્લુષ્ટ છે.”
(કુર્આન, ૩૯:૩)

ઉપાસના કરવી એ ઈશ્વરની એકતા, અનન્યતા અને અદ્વિતીયતા સાથે બાંધછોડ છે; તથા ઈશ્વરની ઉપાસનાને કલંકિત કરે છે, જે વાસ્તવમાં ઉપાસનાને લાયક છે.

બધાં ઈશદૂતો એક ઈશ્વર તરફ લોકોને બોલાવતા હતા

“અમે પ્રત્યેક સમુદાયમાં કોઈને કોઈ ઈશદૂત મોકલ્યો કે ‘અલ્લાહ (ઈશ્વર)ની બંદગી કરો અને જૂઠાં ખુદાઓથી (પૂજ્યો) બચો.’” (કુર્આન, ૧૬:૩૬)

મુસ્લિમો, ઈશ્વરે પ્રત્યેક દેશમાં મોકલેલાં બધાં જ ઈશદૂતો અને સંદેષાઓમાં શ્રદ્ધા રાખે છે. તેઓ બધાં એક જ સંદેશ લઈને આવ્યા હતા કે, ઈશ્વર એક છે. નીચે તેનાં કેટલાક ઉદાહરણો આપવામાં આવે છે :

નૂહ (Noah અલૈ.)એ કહ્યું : (કુર્આન, ૭:૫૮)

“હે મારી જાતિના લોકો ! અલ્લાહ (ઈશ્વર)ની બંદગી કરો ! તેના સિવાય તમારો કોઈ પૂજ્ય નથી.”

ઈબ્રાહીમ (Abraham અલૈ.)એ કહ્યું : (કુર્આન, ૨૧:૬૬)

“પછી શું તમે અલ્લાહ (ઈશ્વર) સિવાય તેને પૂજો છો, જે ન તમને કંઈ લાભ પહોંચાડી શકે છે, ન હાનિ ?”

મૂસા (Moses અલૈ.)એ કહ્યું : (કુર્આન, ૭:૧૪૦)

“શું હું અલ્લાહ (ઈશ્વર) સિવાય તમારા માટે કોઈ બીજો ઉપાસ્ય શોધું, જો કે તેણે જ સમસ્ત સંસારવાસીઓ ઉપર તમને શ્રેષ્ઠતા આપી ?”

ઈસા (Jesus અલૈ.)એ કહ્યું : (કુર્આન, ૪૩:૬૪)

“વાસ્તવમાં અલ્લાહ (ઈશ્વર) જ મારો પણ પૂજ્ય-પ્રભુ છે અને તમારો પણ પૂજ્ય-પ્રભુ છે, તો તેની જ ઉપાસના કરો. આ જ સન્માર્ગ છે.”

મુહમ્મદ (Muhammad સલ્લ.)એ કહ્યું : (કુર્આન, ૧૮:૧૧૦)

“હું તો કેવળ તમારા જેવો જ એક મનુષ્ય છું. મારા તરફ દિવ્ય પ્રકાશના કરવામાં આવે છે કે તમારો પૂજ્ય-પ્રભુ બસ એક જ પૂજ્ય-પ્રભુ છે, તેથી જે કોઈ પોતાના પૂજ્ય-પ્રભુના મિલનની આશા રાખતો હોય, તેણે સત્કર્મો કરવા જોઈએ અને પોતાના પૂજ્ય-પ્રભુની ઉપાસનામાં કોઈને ભાગીદાર ન બનાવે.”

સર્વશક્તિમાન ઈશ્વરના એક અને અદ્વિતીય હોવામાં વિશ્વાસ એ ઈસ્લામનો પાયો છે, અને જેમકે આપણે જોયું, ઈસ્લામ એવી કોઈપણ ધારણાને રદ કરે છે જે ઈશ્વરની અનન્યતા અને એકત્વનો ઈન્કાર કરતી હોય. ઈશ્વર એક જ છે, અને તેના સિવાય કોઈ પૂજ્ય-અર્ચના કે બંદગીને લાયક નથી.

એકેશ્વરવાદ

“કહો : અલ્લાહ(ઈશ્વર) એક છે, ઈશ્વર નિરૂપેક્ષ (અને સર્વાધાર) છે, ન તેનું કોઈ સંતાન છે અને ન તે કોઈનું સંતાન છે. અને કોઈ તેના સમકક્ષ નથી.”
(કુર્આન, ૧૧૨)

ઈસ્લામી સાહિત્ય એકેડેમી (ગુજરાત)

૨, ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર, જુમસન ચેમ્બર્સ, અરબ મસ્જિદ પાછળ,
પબ્લર ફુવા પેટ્રોલ પંપ સામે, સીલીફ રોડ, અહમદાબાદ - ૩૮૦૦૦૧
ફોન : ૦૭૯ - ૨૫૫૦૯૯૬૩ મો. : ૯૩૭૭ ૧૧૧ ૦૩૩
website : www.islamisahitya.com / email : islamisahitya@gmail.com
આ પેમ્પ્લેટ અંગ્રેજીમાં www.iisna.com/pamphlets/ પર મળશે.

ઈસ્લામની મુખ્યત્વે શિક્ષાને જાણો...

પરમસત્યને ઓળખો હૃદયના દ્વાર ખોલો

ઈસ્લામમાં એકેશ્વરવાદ

ઈશ્વર એક જ હોવાની શિક્ષા એ ઈસ્લામનો સાર છે. આ આસ્થા બીજા બધા નિયમો અને કાનૂન, માન્યતાઓ અને ધારણાઓ તથા આદેશોનો પાયો છે. તેને દૂર કરી નાખો તો ધર્મ જેવું કશું રહેતું નથી.

‘અલ્લાહ’ અનન્ય નામ છે

‘અલ્લાહ’ એ અરબી શબ્દો ‘અલ્’ અને ‘ઇલાહ’થી બનેલો શબ્દ છે. ‘અલ્લાહ’ એ એક સાચાં ઈશ્વર માટે વપરાતું યોગ્ય અને વ્યક્તિગત નામ છે. બીજા કોઈને ‘અલ્લાહ’ કહી શકાતું નથી. આ નામનું કોઈ બહુવચન પણ નથી અને કોઈ લિંગ પણ નથી; જેમકે અંગ્રેજી શબ્દ ‘God’ નું બહુવચન અને લિંગ-પરિવર્તન બંને કરી શકાય છે (દા.ત. Gods/Godess).

ઈશ્વરના વ્યક્તિગત નામ ‘અલ્લાહ’નો આ અનુપમ શબ્દ-પ્રયોગ ઈસ્લામમાં એક ઈશ્વરની શુદ્ધ આસ્થાનું મહત્ત્વ દર્શાવે છે.

‘અલ્લાહ’ સિવાય કોઈ ઉપાસ્ય નથી

“તમારો પૂજ્ય-પ્રભુ એક જ પૂજ્ય-પ્રભુ છે. તે કૃપાળુ અને દયાળુ સિવાય કોઈ પૂજ્ય-પ્રભુ નથી.” (કુર્આન, ૨:૧૬૫)

ઈસ્લામમાં ઈશ્વરના એકત્વની આસ્થા એ સર્વગ્રાહી શિક્ષાનો સાર છે. આ વાતને નીચે દર્શાવેલાં અલ્લાહ (ઈશ્વર)નાં ગુણોથી વધારે સમજી શકાશે :

- ઈશ્વરનો કોઈ ભાગીદાર નથી, ન તેના સમાન કોઈ છે, ન પ્રતિદ્વંદ્વિ કે વિરોધી.
- ઈશ્વરનો કોઈ પિતા નથી, ન માતા છે, ન પુત્રો છે, ન પુત્રીઓ છે કે ન પત્નીઓ.
- કોઈપણ વસ્તુ કે વ્યક્તિની મધ્યસ્થી વગર સીધી જ ઈશ્વરની ભક્તિ અને ઉપાસના કરી શકાય છે.
- ઈશ્વરને કોઈની પૂજા-અર્ચના કે ઉપાસનાની આવશ્યકતા નથી.
- ઈશ્વર કોઈના સામે ઉત્તરદાયી નથી.
- ઈશ્વર કોઈ વ્યક્તિ કે વસ્તુ પર આધારિત નથી, પરંતુ બધાં તેના પર આધારિત છે.
- ઈશ્વરે કોઈના પણ સહયોગ કે મદદ વગર બધી જ વસ્તુઓનું સર્જન કર્યું છે.
- ઈશ્વરથી ઉપર કે તેના સમાન કંઈ જ નથી.

- તમામ વસ્તુઓ તેના આજ્ઞાધીન અને તાબામાં છે.
- ઈશ્વર જે કંઈ આપે છે તેને કોઈ રોકી શકતું નથી, અને ઈશ્વર જે રોકી લે તે કોઈ આપી શકતું નથી.
- કેવળ ઈશ્વર જ લાભ કે હાનિ પહોંચાડવા સમર્થ છે.

ઈશ્વર સમાન કોઈ નથી

“શું અલગ-અલગ ઘણાં બધા પૂજ્ય-પ્રભુ સારા કે એકલો અલ્લાહ (ઈશ્વર), જેનું પ્રભુત્વ સૌના ઉપર છે?” (કુર્આન, ૧૨:૩૯)

સાચો, અદ્વિતીય, સર્વોચ્ચ, સર્વશક્તિમાન ઈશ્વર એક જ હોવાનો દૃષ્ટિકોણ એ જ એક માત્ર ઈશ્વર વિશે તાર્કિક દૃષ્ટિકોણ છે. જેમકે સંપૂર્ણ શક્તિશાળી બે સર્જનહાર નથી હોઈ શકતા. શક્તિનોય વિચાર કર્યા વગર કોઈપણ વ્યક્તિ કહી દેશે કે આ વાત વ્યવહારિક નથી.

જો ઈશ્વર એકથી વધારે હોત તો આ સૃષ્ટિમાં નિશ્ચિતપણે ગૂંચવાડો, ગરબડ, ગોટાળો, ગેરવ્યવસ્થા અને તબાહી સર્જાત; જ્યારે કે આપણે જોઈએ છીએ કે સૃષ્ટિમાં પૂર્ણ સંવાદિતા અને સુમેળ છે. કુર્આન આ સંદર્ભમાં કહે છે :

“અલ્લાહે (ઈશ્વરે) કોઈને પોતાનો પુત્ર નથી બનાવ્યો અને ન તેના સાથે કોઈ અન્ય પૂજ્ય-પ્રભુ છે. આવું હોત તો પ્રત્યેક પૂજ્ય-પ્રભુ પોતાની સૃષ્ટિને લઈને અલગ થઈ જતો અને તેઓ એક-બીજા ઉપર ચઢાઈ કરી દેતા. અલ્લાહ (ઈશ્વર) મહાન અને ઉચ્ચ છે એ વાતોથી, જે આ લોકો કહે છે.” (કુર્આન, ૨૩:૬૧)

કેવળ ઈશ્વર જ પૂજા-

-ઉપાસનાને લાયક છે

ઈસ્લામના દૃષ્ટિકોણ અનુસાર, એક ઈશ્વરને માનવાનો અર્થ એ છે કે તમામ પ્રકારની પ્રાર્થનાઓ-દુઆઓ, પૂજા-અર્ચના અને ઉપાસનાઓ તથા ભક્તિના તમામ કાર્યો-વિધિઓ કેવળ ઈશ્વર માટે જ હોવા જોઈએ.

એક માત્ર ઈશ્વર સિવાય કોઈને પણ પ્રાર્થના કરાવવાનો, આજીજી કરાવવાનો, સોગંદ લેવડાવવાનો કે પૂજા-અર્ચના કે ઉપાસના કરાવવાનો અધિકાર નથી. ભક્તિ અને ઉપાસનાને લાયક અન્ય કોઈ નથી : ન મુર્તિ કે પ્રતિમા, ન કોસ, ન કબરો કે સમાધિઓ, ન સૂર્ય, ન ચંદ્ર, ન તારા, ન કાત્રો કે ગ્રહો, ન મંદિરો, ન પ્રાણીઓ, ન પયગંબરો કે ઈશદૂતો, ન સૂફી-ઔલિયા કે સાધુ-સંતો કે પાદરીઓ કે ન પાર્શ્વિક વિદ્વાનો કે પંડિતો; કોઈ નહીં. આ સૌને ઈશ્વરે પેદા કરેલા છે અને સીમિત છે, તેથી અપૂર્ણ અને અપૂરાં છે - ઈસ્લામ અનુસાર તેઓ સહેજે ઉપાસના કે પૂજા-અર્ચનાને લાયક નથી, જ્યારે કે ઈશ્વર સંપૂર્ણ અને સર્વોચ્ચ છે.

કુર્આન આવાં કથિત ખુદાઓના જૂઠાણાં અને પોકળતાની યાદ દેવડાવતાં કહે છે :

“શું તમે એમને પૂજો છો, જેમને તમે પોતે બનાવો છો, જ્યારે કે અલ્લાહે (ઈશ્વરે) તમને પણ પેદા કર્યા છે અને એમને પણ, જેમને તમે પૂજો છો ?” (કુર્આન, ૩૭:૯૫-૯૬)

“તમે અલ્લાહ (ઈશ્વર)ને છોડીને તેને ન પોકારો છો તે તો તમારા જેવાં જ ભક્તો અને ઉપાસકો છે; તેથી પોકારી જુઓ જો તમે સાચા છો, તો તેઓ અવશ્ય તમને જવાબ આપશે.” (કુર્આન, ૭:૧૯૪)

અલ્લાહ (ઈશ્વર)ના પૂર્ણ ગુણોમાં સર્જનો ભાગીદાર નથી

ઈસ્લામની શિક્ષા એ છે કે ઈશ્વરનો કોઈ અંશ કે ભાગ કોઈ વ્યક્તિ કે કોઈ વસ્તુમાં ઉપસ્થિત નથી (જો કે તેનું જ્ઞાન સર્વવ્યાપી છે). કોઈપણ પેદા કરેલી વસ્તુ કે જીવધારીમાં ઈશ્વરના સંપૂર્ણ ગુણોમાંથી કોઈ અંશ હોય છે એવી કલ્પનાને ઈસ્લામ રદ કરે છે. કોઈપણ વસ્તુના ગુણોને કે શક્તિને યોગ્ય ઈશ્વરના ગુણોમાંથી માનવી કે તેને ઊંચે લઈ જવી એનો અર્થ એ થાય છે કે તેને સૃષ્ટા (ઈશ્વર)ની ભાગીદારીની કક્ષાએ લઈ જવી.

દા.ત. સારાં ભાગ્ય માટે મંત્ર-તંત્ર, દોરાં-ધાગાં કે તાવીજ-માદળિયાં કે રુબાકવચ, અને અંધશ્રદ્ધા જેવી કે સસલાની પગ, મોડાની નાળ, ૧૩ નો આંકડો વગેરેમાં લાભ કે હાનિ પહોંચાડવાની શક્તિ છે તેવી માન્યતા વાસ્તવમાં ઈશ્વરના પણ ભાગીદારો છે તેવું દર્શાવે છે. આ

તકન ખોટું છે, એટલા માટે કે એક માત્ર ઈશ્વર જ સર્વશક્તિમાન છે, અને તેથી તે જ લાભ કે હાનિ પહોંચાડવા સમર્થ છે. બીજું ઉદાહરણ જયો તિાપીઓ અને ભવિષ્ય વેત્તાઓનું છે. જો કોઈપણ જ વ્યક્તિપોતે ભવિષ્ય જાણે છે એવો દાવો કરે છે તો તેને ઈશ્વરના ગુણોમાંથી એક ગુણ ધારણ કરનાર સમજવામાં આવે છે, જ્યારે કે કેવળ ઈશ્વર જ દૃશ્ય અને અદૃશ્યનો જ્ઞાતા છે.

“અને અલ્લાહ (ઈશ્વર)ને છોડીને તેને ન પોકારો, જે ન તમને લાભ પહોંચાડી શકે છે અને ન હાનિ અને ન તમારું કંઈ ખરાબ કરી શકે છે, કેમકે જો તમે આવું કર્યું તો નિશ્ચિતપણે તમે ગુનેગારોમાંથી હશો.” (કુર્આન, ૧૦:૧૦૬)

“તેના જ પાસે પરોક્ષની ચાવીઓ છે, જેને તેના સિવાય કોઈ નથી જાણતું.” (કુર્આન, ૬:૫૯)